

Materiał ćwiczeniowy dla nauczycieli języka polskiego. Ocena funkcjonalności kontekstów w wypracowaniu

Wypracowanie zamieszczone w materiale zostało napisane przez ucznia na temat egzaminacyjny opublikowany w [Informatorze o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego \(część ustna oraz część pisemna na poziomie podstawowym\) od roku szkolnego 2022/2023](#).

W wypracowaniu oceniono wyłącznie funkcjonalność wykorzystania kontekstów.

Temat

Człowiek – zmagający się z losem samotnik poszukujący swojej drogi życiowej.

W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej
- sensu wiersza *Do Samotności* Adama Mickiewicza
- wybranych kontekstów.

Adam Mickiewicz

Do samotności

Samotności! do ciebie biegę jak do wody
Z codziennych życia upałów;
Z jakąż rozkoszą padam w jasne, czyste chłody
Twych niezgłębionych kryształów.

Nurzam się i wybijam w myślach nad myślami,
Igram z nimi jak z falami:
Aż ostygły, znużony, złożę moje zwłoki –
Choć na chwilę – w sen głęboki.

Tyś mój żywioł: ach, za cóż te jasnych wód szyby
Studzą mi serce, zmysły zaciemniają mrokiem,
I za cóż znowu muszę, na kształt ptaka-ryby,
Wyrywać się w powietrze, słońca szukać okiem?

I bez oddechu w górze, bez ciepła na dole,
Równie jestem wygnanecem w oboim żywiole¹.

Adam Mickiewicz, *Do samotności*, [w:] tegoż, *Wybór poezyj*, Wrocław 1997.

¹ W oboim żywiole – w obu żywiołach.

Wypracowanie ucznia	Ocena funkcjonalności wykorzystania w wypracowaniu kontekstów
<p><u>W dzisiejszych czasach bardzo często podejmowanym działaniem jest badanie własnej osobowości.</u> Coraz większa liczba osób udaje się do psychologów, aby odczytać, kim naprawdę są, co kryje się w głębi ich duszy. <u>Otacza nas coraz więcej twierdzeń dotyczących osobowości introwertyka oraz ekstrawertyka.</u> Jednak liczne źródła przekazują nam jednoznaczną informację, że bez względu na osobowość, człowiek to istota stadna, która została przystosowana do życia w grupie. Mimo tego istnieją osoby uważające, że tylko w samotności są w stanie żyć, funkcjonować, rozwijać się, odnajdywać sens swojej egzystencji. Na podstawie wielu przykładów z literatury można dojść do wniosku, że człowiek to tak naprawdę zmagający się z losem samotnik poszukujący swojej drogi życiowej.</p> <p><u>Życie w społeczeństwie wiąże się z codziennym gwarem, zgiełkiem, hałasem. Ciągłe się śpieszymy, nie mamy czasu na chwilę ciszy, wytchnienia. W ciągu dnia trudno znaleźć moment, w którym możemy zastanowić się nad tym, po co żyjemy i dla kogo żyjemy.</u> W utworze Adama Mickiewicza „Do samotności” mamy do czynienia z sytuacją, w której samotność jest dla podmiotu lirycznego jak woda, bez której nie może on żyć, a z kolei życie w społeczeństwie jak powietrze, do którego się wyrywa. Ciągłe zamieszanie wśród ludzi sprawia, że dopiero gdy autor jest sam, potrafi on zanurzyć się w sobie i w swoich myślach, odpocząć. Jednak Mickiewicz pisze, że nie może cały czas trwać w tym stanie. Porównuje się do „ptaka-ryby”, dla którego życie zarówno bez wody, jak i bez powietrza jest niemożliwe. My również jesteśmy stawiani w podobnych sytuacjach. Nadmiar wrażeń wynikających z kontaktu z innymi ludźmi nie pozwala</p>	<p>W akapicie 1. zwrócono uwagę na to, jaką istotą jest człowiek (stadną, zaadaptowaną w społeczeństwie, ale także poszukującą samotności, izolującą się od innych), odwołano się do typów osobowości (ekstrawertycznej i introwertycznej), co pozwoliło na przejście do tematu rozważań i określenie stanowiska: „człowiek to tak naprawdę samotnik zmagający się z losem, poszukujący swojej drogi życiowej”. Wykorzystano kontekst psychologiczny.</p> <p>(Uwaga! W kolejnych akapitach żółtym kolorem zaznaczono fragmenty potwierdzające, że zdający celowo wybrał kontekst psychologiczny. Pod wypracowaniem znajduje się ocena tego kontekstu.)</p> <p>W akapicie 2. funkcjonalnie wykorzystano kontekst społeczny i egzystencjalny. Wskazanie na niedogodności życia w społeczeństwie (pośpiech i hałas jako czynniki utrudniające refleksję nad sensem życia) ułatwiło uczniowi sformułowanie wniosku wynikającego z analizy sonetu Mickiewicza: samotność to wybór człowieka, jest potrzebna, ponieważ ułatwia zrozumienie siebie i pozwala odpocząć.</p>

nam odkryć swojej drogi życiowej. Dopóty, dopóki nie zostaniemy ze sobą, nie mamy możliwości zatopienia się w swoich myślach.

Gdy przebywamy w grupie ludzi, nie jesteśmy w stanie kształtować swoich wartości. Jesteśmy zarzucani różnorodnymi poglądami, stwierdzeniami, które nie zawsze są zgodne z naszymi. Jedni liczą się tylko z prawem ziemskim, a dla drugich kluczową rolę odgrywa prawo boskie. W tragedii Sofoklesa „Antygona” możemy odnaleźć postać, która na przekór wszystkiemu i wszystkim pozostaje przy swojej racji i za nic nie chce jej zmienić. W czasach starożytnych powszechnie wierzono, że właściwy pochówek pozwala duszy dostać się do świata zmarłych. Szacunek do ciała zmarłego pomagał oswoić się z lękiem przed śmiercią. Antygona, główna bohaterka lektury, zamierza pochować swojego brata – Polinejkesa, wbrew zakazowi władcy – Kreona. Trwa przy swojej racji zupełnie osamotniona, zostawia ją nawet jej siostra – Ismena, która nie zamierza się przeciwstawić Kreonowi i nie chce pochówku brata. Postawa Antygony pokazuje nam, że człowiek w doświadczeniu życia codziennego zmagają się z tym, że w swoich przekonaniach często nie ma żadnej bratniej duszy. Jednak gdy trwamy przy własnym zdaniu, możemy odkryć swoje prawdziwe oblicze i drogę życiową, którą kroczymy.

Niezależnie od osobowości każdy tworzy swoją historię. Opiera się ona głównie na tym, jakimi wzorami się kierujemy, jakie mamy priorytety, dokąd zmierzamy. **Aby dobrze zrozumieć i odnaleźć samego siebie, musimy doświadczyć pełnego osamotnienia i wsłuchać się w swoje myśli.** Gdy rozważamy losy licznych bohaterów lektur, możemy się nauczyć, że warto czasem zrezygnować z towarzystwa innych ludzi w celu uświadomienia sobie tego, że każdy z nas jest

W akapicie 3. funkcjonalnie wykorzystano kontekst religijny (wybór między prawami boskimi a ludzkimi, przed którym została postawiona Antygona, oraz wierzenia starożytnych Greków na temat życia pozagrobowego). Wprowadzony kontekst przybliżył wartości, którymi kierowała się Antygona w swoim postępowaniu.

Cytat w ostatnim zdaniu to nieudana próba wprowadzenia kontekstu literackiego. Nie można odnieść go do Antygony. Samotność nie pomogła jej zrozumieć samej siebie, jak pisze autor w podsumowaniu pracy. Tym bardziej samotność nie wpłynęła na podejmowane przez nią decyzje – to te decyzje doprowadziły bohaterkę do osamotnienia, co uczeń podkreślił w akapicie 3. Uczeń mógł użyć cytatu z Manna w akapicie 2. np. w odniesieniu do słów z sonetu Mickiewicza: „Nurzam

samotnikiem zmagającym się z losem i poszukującym swojej drogi życiowej. Idealnie obrazują to słowa Thomasa Manna, niemieckiego eseisty i prozaika, laureata literackiej Nagrody Nobla: „Samotność rodzi oryginał, który jest w nas”.

się i wybijam w myślach nad myślami” i sformułować wniosek, że podmiot liryczny potrzebuje samotności, aby odkrywać siebie. Wtedy cytata noblisty byłby funkcjonalnym kontekstem.

Ocena kontekstu psychologicznego

We wstępie wypracowania uczeń przywołał kontekst psychologiczny. W tym kontekście odczytał sens wiersza *Do samotności* – pokazał, że podmiot liryczny potrzebuje i samotności, i życia wśród ludzi. W zakończeniu podkreślił, że każdy człowiek, niezależnie od osobowości, wybiera własną drogę, a osamotnienie pomaga mu zrozumieć siebie. Uczeń próbował również odczytać w kontekście psychologicznym postępowanie Antygony, ale doprowadziło go to do błędnie sformułowanego wniosku, że dopiero osamotnienie pozwoliło tej bohaterce ukształtować system wartości, zgodnie z którym postanowiła pochować brata. Dlatego kontekst psychologiczny został wykorzystany w wypracowaniu częściowo funkcjonalnie.